

Az előrelépés lehetősége

VASÁRNAP ESTI BUDAPESTI BESZÉLGETÉS PÁSZTOR ISTVÁNNAL

Az Európai Utas és a Közép-európai Kulturális Intézet egyik fő feladatának tekinti a határon túli magyarok kulturális és állampolgári lehetőségeinek megmutatását mind a magyar, mind a nemzetközi közvéleménynek. Szeretné elősegíteni a magyar–magyar kapcsolatokat, és szeretné, ha ezek a kapcsolatok egy átfogóbb, nemzetközi, közép-európai viszonyrendszer részévé válnának. Az idei esztendőben a szerb–magyar kapcsolatok területén mindkét fél részéről jól érezhető a törekvés a jobb együttműködésre. A mai szerb állam, a mai szerb politikusok a főbb európai folyamatokhoz való csatlakozásuk egyik fő lehetőségének és feltételének tekintik a vajdasági magyarok helyzetének javítását. E lapszámunkban a magyar külügyminiszter által adott interjúban is hangsúlyosan szerepel ez a téma, és úgy véljük, az a gesztus is, hogy Budapesten egy vajdasági művész kiállítását a szerb kulturális miniszter nyitotta meg, e törekvések világos jeleként értékelhető.

Az Európai Utas 1990 óta sokszor megfordult Újvidéken, Szabadkán s más városokban is, s hozott hírt az ottani magyarság helyzetéről és a térség kulturális értékeiről. Pásztor Istvánnal, a Vajdasági Magyar Szövetség elnökével régóta kerestük a találkozást, míg sok-sok halasztás, változtatás után egy november végi vasárnap este alkalom adódott egy kiadós beszélgetésre a KeKI-ben, Módos Péter igazgató, Balázs-Arth Valéria vajdasági származású művelődéstörténész és Komlóssy Ágnes, a KeKI munkatársa társaságában. Nem készült szabályszerű interjút, beszélgetésünk szerteágazó volt, sok-sok információval, helyzetelemzéssel, de jellemezte valamely józan reménykedés is – Pásztor István bízik abban, hogy van esély a vajdasági magyarok helyzetének javítására a Szerb Köztársaságon belül.

Pásztor István szavait az alábbiakban foglalta össze Balázs-Arth Valéria.

– A szerb parlament ez év augusztus 31-én elfogadta a nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsairól szóló törvényt, amely lehetőséget ad a perszonális autonómia igényének megvalósítására, a jogrend részévé téve egy nemzeti közösség évtizedes ambícióit. A törvény átrendezi a kisebbség és a többség viszonyrendszerét, és az eddigi állami feladatok intézését meghatározott

területeken átteszi a kisebbségi közösség választott vezetőinek a kezébe, és lehetővé teszi, hogy a vajdasági Magyar Nemzeti Tanácsot a választói névjegyzékre feliratkozott magyar szavazók közvetlenül válasszák meg. Természetesen a jogok átadása nem azt jelenti, hogy a központi hatalom, a szerb állam lemond ezen intézmények fenntartásáról, finanszírozásáról. A működtetés költségeit vállalja, a működtetés irányítását viszont a nemzeti kisebbségek választott képviselőinek adja át. Mindennek az a feltétele, hogy létrejöjjön a szerbiai magyar választók névjegyzéke. Ehhez pedig az szükséges, hogy legalább 118 ezer szerb állampolgár aláírásával megerősítve vállalja magyarságát, illetve azt a szándékát, hogy a törvény adta lehetőségekkel élve érvényesítse önrendelkezési jogát. Erre a törvény-

re, ha megvalósul, büszkék lehetünk nemcsak a Vajdaságban és Magyarországon, de egész Európában.

Ez a döntés és ez a változás szinte az utolsó pillanatban érkezett, hiszen a szerbiai magyarság szörnyű két évtizedet tudhat maga mögött. Közösségként eléggé megroggyant és hitehagyottá vált, de mégis fontos volt, hogy ne mondjon le a jogairól, és hallassa hangját. A kedvező fordulatot nemcsak az erős nemzetközi nyomás idézte elő, hanem közrejátszottak a Szerbián belüli jelentős politikai változások és nem kis részben a Magyar Köztársaság politikai segítsége is.

Mit tudunk kezdeni ezzel a kulturális önrendelkezéssel? A kisebbségi politikának négy klasszikus megnyilvánulási területe van: az oktatás, a művelődés, a tájékoztatás és a nyelvhasználat. Ezek révén tudjuk őrizni identitásunkat, hagyományainkat, és tudjuk fejleszteni, korszerűsíteni kultúránkat. A Vajdasági Magyar Szövetség természetesen nagyon örül annak, hogy a Magyar Köztársaság támogatja kulturális, oktatási intézményeinket, magyar nyelvű médiánkat – és erre a továbbiakban is számítunk. Nagyon fontos volna, hogy a Vajdaságban megnövekedjen a magyar anyanyelvű, nemzetiségüket vállaló diplomások száma. És itt nemcsak a kultúra területeire gondolok, hanem a felsőfokú tudás minden területére. Ahhoz, hogy legyenek magyar identitásukat őrző és megélt diplomásaink, az szükséges, hogy az oktatás egész vertikumában – az óvodáktól és az általános iskoláktól kezdve a gimnáziumokig, a tehetséggondozó intézményekig – segítséget adjunk ehhez. Meg kell szerveznünk az iskolabuszozást, hogy azokról a magyar településekről, ahol a demográfiai hanyatlás következtében kevés a gyerek, magyar nyelvű iskolákba vihessük tanulni őket. Töre-

kednünk kell arra, hogy középiskolás szinten érvényesítsük a tehetséggondozás minden lehetőségét, formáját, és azt is elérjük, hogy a Szerbiában vagy külföldön, esetleg Magyarországon végzett diplomásaink visszajöjjenek, és ott éljenek a Vajdaságban. Erősíteniünk kell a magyar nyelvű sajtó helyzetét, a napilapokat, a híradás minden formáját, hetilapokat és folyóiratokat, színházakat, múzeumokat, kiállítási helyeket.

Ezek nem túlzott vágyálmok és nem irreális tervek. Azt azonban látnunk kell, hogy kisebbségi politikai érdekeinket csak akkor tudjuk érvényesíteni, ha szövetségeseket szerzünk a törvényhozásban. A 250 tagú szerbiai parlamentben mi négy képviselői hellyel rendelkezünk, így legalább 122 olyan partnert kell találnunk, akik az általunk megfogalmazott vagy a számunkra elfogadható javaslatokra szavaznak. Jelenleg sajátos helyzet alakult ki a szerb parlamentben, ugyanis a mi négy képviselőnk nélkül nincsen parlamenti többség. A mi négy parlamenti helyünk tehát fontos, és felértékelődött.

Azt remélem, hogy a magyar nemzet kultúrájában és intézményrendszerében fontossá válnak a kulturális műhelyeink, két tehetséggondozó gimnáziumunk, a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, a szabadkai Tanítóképző és a Pannon Televízió. A színházi világban, a képzőművészetben és az irodalomban jelentős értékeket mutat fel a vajdasági magyar kultúra. Éppen itt, az önkéntes intézetében volt Kalmár Ferenc szobrász nagy sikerű kiállítása, amelyről úgy tudom, további országokba vándorol. A vajdasági magyar irodalomnak pedig nagyon komoly hagyományai és értékei vannak Kosztolányitól az 1960–70-es évek avantgárd törekvéseiig. Három profi színházunk – a két szabadkai és az újvidéki színház – mellett most Zentán létrejött egy kamaraszínház is. A vajdasági magyar színházi közösségek fontos feladata, hogy oda is elvigye előadásait, ahonnan nem tudnak színházba utazni az emberek. De e területen optimista vagyok, hiszen épp, amikor indultam Budapestre, kezdődött Szabadkán egy nemzetközi, regionális fesztivál, és az egyik megbeszélésen pedig már a következő évi Palicsi Nyári Fesztivállal kapcsolatos tervekről értesültem. ■